

вору, так і з'ясувати найменування сторін договору з належними їм правами та обов'язками.

Не виникає сумніву в тому, що істотною умовою договору перевезення вантажу повітряним транспортом є умова про предмет. Враховуючи те, що договір перевезення вантажу повітряним транспортом належить до договорів про надання послуг, можна констатувати, що предметом вказаного договору є послуги із перевезення вантажу повітряним транспортом.

При цьому під вантажем слід розуміти будь-яке майно, що перевозиться на борту повітряного судна, крім пошти, бортових припасів і багажу, що перевозяться згідно з багажною квитанцією (п. 24 ст. 1 Повітряного кодексу України). Особливу вагу слід звернути на те, що окрім найменування вантажу у договорі необхідно зазначати його вид, вагу, масу, об'єм, пакування тощо з метою його належного виконання.

Умовами перевезення вантажу, на думку Є.О. Харитонова, є швидкість, відстань, пункт призначення, строк доставки, провізна плата. Так, строк доставки вантажу визначається або за згодою сторін, або відповідно до транспортних статутів (кодексів) [5].

Пункт призначення, в свою чергу, має винятково важливе значення для укладення договору перевезення вантажу повітряним транспортом, оскільки повітряні перевезення здійснюються повітряними лініями, які розташовуються на території України або інших країн, початковою і кінцевою точками яких є аеропорти. Їхнє місце знаходження може мати суттєве значення для вантажовідправника, який вправі самостійно визначити місце виконання договору, але обов'язково погодивши його з перевізником.

Не менш важливою умовою договору є провізна плата – тарифи на повітряні перевезення, що визначають обсяг оплати за повітряне перевезення та за пов'язані з ним послуги, а також умови здійснення такої оплати, включаючи винагороду та умови, запропоновані суб'єктам, що надають агентські послуги з продажу повітряних перевезень, визначаються авіаперевізниками в установленому ними порядку і оприлюднюються у формі, доступній користувачам (ч. 2 ст. 99 Повітряного кодексу України).

Договір перевезення вантажу повітряним транспортом укладається в письмовій формі і підтверджується транспортною накладною. Сторонами договору перевезення вантажу повітряним транспортом є повітряний перевізник та вантажовідправник (замовник). Права та обов'язки сторін досліджуваного договору, а також відповідальність за невиконання чи неналежне виконання умов договору передбачені Повітряним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Література

1. Повітряний кодекс України від 19.05. 2011 р. 19.05.2011 р. № 3393-VI // Відомості Верховної Ради України.– 2011.– № 48.– Ст. 536.
2. Ніколаєв Д. С. Транспорт у міжнародних економічних відносинах / Д. С. Ніколаєв.– М., 2007.– 109 с.
3. Підсумки діяльності авіаційної галузі України за 2011 рік [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://avia.gov.ua/documents/diyalnist/p%D1%96dsumki%20d%D1%96jalnost%D1%96/23725.html>.
4. Безлюдько І.О. Договір перевезення вантажу повітряним транспортом за цивільним законодавством України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук / І. О. Безлюдько.– К., 2005.– 13 с.
5. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар / За ред. Є. О. Харитонова.– Х. : Одісей, 2003.– 786 с.

УДК 347.4

Карпенко Г.В.,
старший лаборант кафедри цивільного права і процесу,
Кохан Б.А.,
студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ВАНТАЖІВ ВНУТРІШНІМ ВОДНИМ ТРАНСПОРТОМ

Вивчаючи питання забезпечення правового регулювання перевезень вантажів внутрішнім водним транспортом у цілому, можна зробити висновки, що за останні 100 років достатньої уваги річковим перевезенням не приділялося. Чинне законодавство в цій сфері за обсягом врегульованих питань подібне до законодавства початку ХХ століття. Так, видатний російський вчений Г.Шершеневич зазначав, що окрім перевезень залізницею, в російському законодавстві приділяється увага морським перевезенням. Перевезення ж по внутрішньому водному сполученні, річкам, озерам, каналам залишається зовсім ненормованим, якщо не брати до уваги статuti пароплавних товариств і правил, на підставі яких вони здійснюють свої операції [1, с. 212].

Не змінилася докорінно ситуація і на сьогоднішній день. До останнього часу у вітчизняному законодавстві відсутній спеціальний законодавчий акт, котрий регулював би відносини перевезень внутрішнім водним транспортом, що регулюються Статутом внутрішнього водного транспорту (з наступними змінами і доповненнями) [2], затвердженого поста-

новою Ради Міністрів СРСР 15.10.1955 р. і який діє відповідно до Постанови Верховної Ради України "Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства СРСР" від 12.09.1991 р.[3].

Для юридичного оформлення відносин у сфері перевезення вантажу, пасажирів, багажу річковим транспортом вимагається укладення договору: відповідно до ч. 1 ст. 908 Цивільного кодексу України [4] перевезення вантажу, пасажирів, багажу, пошти здійснюється за договором перевезення.

Оскільки договори перевезення річковим транспортом є цивільно-правовими угодами (правочинами), то їх основні положення мають визначатися з врахуванням засад цивільного законодавства України. Цивільно-правовими договорами опосередковуються відносини в різних сферах діяльності громадян і юридичних осіб. Юридично оформлюючи й закріплюючи суспільні, передусім економічні, зв'язки суб'єктів, надаючи їм ознак стабільності, повторюваності, визначеності, цивільно-правові договори, взяті в цілому, є єдиною системою, окремі частини якої тісно пов'язані між собою і взаємодіють. Це стосується й договорів перевезення вантажів у внутрішньому водному сполученні

Аналізуючи норми про договір перевезення, які містяться у главі 64 Цивільного кодексу України [3], "можна дійти висновку, що саме поняття "договір перевезення" має абстрактний характер і проявляє себе в низці договорів, покликаних регулювати різні відносини, пов'язані з перевезенням вантажів, пасажирів і багажу"[5, с.18].

Більш детальна регламентація умов перевезення повинна забезпечується спеціальними нормативними актами, зокрема, транспортними кодексами (статутами), іншими нормативно-правовими актами та правилами.

Але Статут внутрішнього водного транспорту СРСР [2] і нормативні акти, які базуються на ньому, концептуально та змістовно застаріли. Вони побудовані на ідеології панування державної власності й домінуванні владно-розпорядчих відносин як підстави виникнення зобов'язань з перевезення вантажів, у тому числі і внутрішньоводним транспортом за умови централізації транспортних організацій, визначеності головних вантажопотоків, стабільності зв'язків із реалізацією товарів, відсутності конкуренції між перевізниками. Але із змінами в цих відносинах і переведення їх на ринкові засади, виникла нова економічна ситуація, що докорінно відрізняється від тієї, якій було підкорене транспортне законодавство.

Нині правовідносини з перевезення вантажу внутрішнім водним транспортом формалізовані, починаючи із приймання вантажу і закінчу-

ючи його видачею одержувачеві, визначення строків здійснення цих операцій, строків перевезення, плата, відповідальність сторін – врегульовані підзаконними нормативно-правовими актами. Договір же перевезення вантажу у внутрішньому водному сполученні є лише окремим субінститутом транспортного законодавства (транспортних угод) і в цьому контексті є лише виявом волі сторін. За ним вони не можуть змінити умов, крім випадку визначення швидкості перевезення та кількості вантажу, який перевозиться.

Тобто, говорячи про правову основу перевезень вантажів у внутрішньому водному сполученні, слід умовно розмежовувати два напрямки регулювання даних відносин – формалізацію нормативно-правового вигляду видання імперативних актів державними органами, які розповсюджуються на будь-яких учасників даних відносин з метою встановлення загальних правил, тобто певної правової форми, в межах якої конкретні суб'єкти здійснюватимуть свою діяльність; та договірної – угоду конкретних осіб, які самі для себе встановлюють взаємні права та обов'язки з метою досягнення певних позитивних наслідків.

Література

1. Шершеневич Г.Ф. Учебник торгового права: по изд. 1914 г.– М., 1994.– 345 с.
2. Статут Внутрішнього водного транспорту Союзу РСР: Постанова Ради Міністрів СРСР від 15.10.1995 р.// Офіційний сайт Верховної Ради України.– [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v1801400-55>.
3. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства СРСР: Постанова Верховної Ради України від 12.09.1991 р.// Відомості Верховної Ради України.– 1991.– № 46.– Ст. 621.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року// Голос України.– 2003.– № 47 – 48.
5. Харитонов Є.О. Правове регулювання перевезень в Україні: Навчальний посібник/ Є.О. Харитонов, О. Харитонova, О.Салончик.– Харків: Одиссей, 2006.– 560 с.